

TEMP
PORA

Шафа

ОЛЬГА ТОКАРЧУК

переклав з польської
Віктор Дмитрук

Київ
Темпора
2022

Видання, з якого зроблено переклад:
Olga Tokarczuk. Szafa. – Wałbrzych:
Ruta, 1998.

Переклад з польської: Віктор Дмитрук

Редагування: **Богдана Романцова**
Коректура: **Юлія Колеснікова**
Дизайн та верстка: **Ірина Мамаєва**

Токарчук О.
Шафа. – К. : Темпора, 2022. – 56 с.

ISBN 978-617-569-567-8

У кожному з трьох оповідань збірки Ольга Токарчук досліджує світ речей. Уважно вивчає готельні кімнати з блискучими лазничками і пухнастими халатами. Заглядає у дзеркало старої шафи, в якому можна побачити дещо дивовижне. Спостерігає за тим, як розгортаються події у незвичній комп'ютерній грі. Її герої проростають у світ речей, а не панують над ними, між людиною і створеним нею обирають останнє. А одного разу остаточно залишають звичне, аби зробити крок у невідоме.

ISBN 978-617-569-567-8

© Olga Tokarczuk 2005
© Віктор Дмитрук, переклад, 2022
© Темпора, 2022

Зміст

ШАФА

7

ГОТЕЛЬ

15

DEUS EX

47

Шафа

Переїхавши сюди, ми купили Шафу. Вона була темна, стара і коштувала менше, ніж перевезення її з комісійного у наш дім. Мала двоє дверей, оздоблених рослинним орнаментом, а треті були засклені, і в шибі відбивалося все місто, коли ми везли її винайнятою вантажівкою. Її треба було перев'язати мотузком, щоб вона не відчинилася під час їзди. Тоді вперше, стоячи біля неї з тим заплутаним мотузком, я мала відчуття власної недоречності. – Пасуватиме до наших меблів, – сказав Р. і ніжно погладив її дерев'яне тіло, зовсім як корову, яку купує для нового господарства.

Спершу ми поставили її в коридорі – це мав бути карантин перед входженням у світ нашої спальні. Я впорскувала в ледь видимі дірочки скипидар, цю перевірену вакцину проти уламків часу. Вночі Шафа, пересаджена на нове місце, стогнала рипінням. Голосили, вмираючи, короїди.

Протягом наступних днів ми впорядковували нашу нову стару квартиру. Я знайшла увіпхнуту в шпару підлоги виделку з вирізьбленою на держакі свастикою. З-за дерев'яної панелі стирчали залишки зотлілої газети, розпізнати можна було одне-єдине слово: «пролетарі». Р. широко відчиняв вікна, щоб повісити фіранки, і тоді в кімнату вривався грім шахтарських оркестрів, які тинялися містом до вечора. Першої ночі, коли Шафа стала учасником наших снів, ми довго не могли заснути. Рука Р. безсонно блукала моїм животом. А потім нам приснився сон. Відтоді в нас завжди бувають спільні сні. Снилася нам абсолютна тиша, і що все було в ній підвішене, як декорації у вітринах крамниць, і що ми були в тій тиші щасливі, оскільки були всюди відсутні. Вранці ми навіть не мусили розповідати одне одному той сон – вистачило одного-єдиного слова. І відтоді ми не розповідали одне одному снів. Певного дня виявилось, що в нашій квартирі вже немає чого робити. Усе стояло на своїх місцях, вичищене й складене. Я гріла спину біля пічки й розглядала серветки. Проте в їхніх нитяних узорах не було жодного ладу. Хтось шильцем робив дірки в безперервності матерії. Крізь ті дірки я подивилася на Шафу, і мені пригадався той сон. Це від неї пливла та тиша.

Ми стояли одна навпроти одної, і то я була тим, що крихке, рухливе й минуще. Вона ж була просто собою. У досконалий спосіб була тим, чим є. Я торкнулася пальцями затертої ручки, і Шафа відчинилася переді мною. Я побачила тіні своїх суконь і два зношені костюми Р. – усе мало в темноті однаковий колір. У Шафі нічим не різнилася моя жіноча природа від чоловічої природи Р. Не мало також значення, чи щось є гладеньким, чи шерехатим, овальним чи вугластим, далеким чи близьким, чужим чи звичним. Запахло звідти іншими місцями й часом, який був мені чужий. Боже, а все-таки щось нагадував, щось таке знайоме, таке близьке, що не знайшлося б слів, аби це назвати (слова-бо потребують дистанції для називання). Моя постать потрапила в периметр дзеркала на внутрішньому боці дверей. Я відбилася в ньому як темний обрис, що ледве відрізняється від сукні, яка висить на вішаку. Не було різниці між живим і мертвим. Такою я була в єдиному дзеркальному оці Шафи. Тепер достатньо було всього лиш підняти ногу й увійти всередину. Я це зробила. Сіла на поліетиленових пакетах з вовняною пряжею і почула власне дихання, підсилене замкненим простором.

Коли розум залишається із собою сам на сам, він починає молитися. Такою-бо є природа розуму. «Ангеле божий, охоронцю мій» – я побачила свого ангела з лицем таким гарним, що мусило бути мертвим, «завжди біля мене стій...» – його воскові крила любовно обіймають простір навколо мене. «Вранці» – запах кави й світлі вікна, що ранять заспаний погляд,

«увечері» – час, який уповільнюється, коли заходить сонце, «вдень» – буття стає тим самим, що й досвід, галасом, рухом, мільйоном вчинків, які не мають значення, «уночі» – безвладне, осамітнене в темряві тіло, «завжди будь готовий мені помочи» – ангел, який охороняє дітей, що йдуть над прірвою. «Борони й стережи душі й тіла мого» – картонні коробки з написом ОБЕРЕЖНО КРИХКЕ, «і провадь мене до життя вічного, амінь» – сукні, які висять у півмороці Шафи.

І відтоді Шафа щодня втягала мене в себе, була великою вирвою у нашій спальні. Спершу я просиджувала в ній пізні пополудні, коли Р. не було вдома. Потім робила зранку тільки найпотрібніші речі, закупи, підготовку прання, якийсь дзвінок, і входила до Шафи, тихо зачиняючи за собою двері. Всередині не мало значення, яка тепер пора дня, яка пора року, який рік. Завжди було оксамитно. Годувалася я власним диханням.

Колись я прокинулася вночі з якогось сну, важко, як задушне повітря, і жадала Шафи, як чоловіки. Мусила сплітати руки й ноги з тілом Р., мусила судомно триматися за нього, аби бути в змозі залишитись. Р. говорив крізь сон, але його слова не мали смислу. І врешті-решт, однієї ночі я розбудила його. Він не хотів залишати темне ліжко. Я потягла його за собою, і ми зупинилися перед Шафою. Вона була незмінна, могутня і спокуслива. Я торкнулася пальцями слизької ручки, і Шафа відчинилася перед нами. В ній було достатньо місця для цілого світу. Внутрішнє дзеркало відбивало нас обох, виплутуючи з темряви наші обриси. Наше дихання, спершу